

Wstęp

Analizując toczące się ostatnio dyskusje na temat bezpieczeństwa, wirtualności oraz profilaktyki w pedagogice, oceniając aktualną rzeczywistość pedagogiczną w tym zakresie, między innymi w związku z postępującymi procesami globalizacji i wirtualizacji życia społecznego oraz doświadczeniami z pandemii Sars-CoV-2, skłonni jesteśmy w tym kontekście mówić o kryzysie współczesnej pedagogiki stosowanej. Każdy zaś kryzys w swej istocie jest zawsze kryzysem przede wszystkim określonych treści pedagogicznych. Dlatego też wyjątkowo aktualny jest tu problem badawczy, który nawiązuje do celu niniejszej publikacji, a mianowicie: co jest (albo co powinno być) główną treścią pedagogicznej wirtualności, bezpieczeństwa i profilaktyki początku XXI wieku.

Przebieg pandemii Sars-CoV-2 bezspornie odsłonił słabości praktyki pedagogicznej oraz niedostatki teoretyczne kryzysowej tożsamości współczesnej pedagogiki oraz jej paradygmatu. Pojawiła się zatem konieczność – między innymi wynikająca z potrzeby zagwarantowania szkolnego bezpieczeństwa zdrowotnego uczniom i studentom – realizacji procesów pedagogicznych w formach cyborgizacji pedagogicznej, to jest wirtualności (cyfryzacji nauczania). Pandemia zmieniła funkcjonowanie szkół i uczelni oraz przyniosła nowe wyzwania edukacyjno-dydaktyczne, szczególnie w obszarze pracy zdalnej i hybrydowej.

Z pewnością wykorzystanie dla dydaktyki przestrzeni wirtualnej zmienia współczesny proces dydaktyczny, co wiąże się z nowymi formami komunikacji oraz zaistnieniem w środowisku szkolnym i akademickim, które pod wieloma względami różnią się od świata fizycznego. Chodzi nie tyle o poszerzenie lub uzupełnienie tradycyjnej dydaktyki i kształcenia, prowadzonych w przestrzeni fizycznej, ile o przeniesienie ich do alternatywnej przestrzeni wirtualnej. Trzeba w związku z tym wykształcić nowe (innowacyjne) zasady praktyki w sytuacji edukacyjnej, jaka tworzy się w środowisku wirtualno-hybrydowym.

W dyskursie publicznym, jak i pedagogicznym podnoszą się liczne głosy, iż pandemia obnażyła w sposób brutalny słabości, deficyty i niedostatki współczesnej pedagogiki i profilaktyki pedagogicznej. Oprócz następstw zdrowotnych pandemii doszły do głosu skrywane dotychczas aspekty obecnego zarządzania

systemem oświaty oraz szkolnictwa wyższego, iluzoryczne traktowanie praktyki bezpieczeństwa szkolnego i profilaktyki tegoż bezpieczeństwa.

Niewątpliwie w takiej sytuacji pedagogicznej zarysy teorii wyznaczające formy pedagogiki – czyli wychowania, kształcenia, edukacji i dydaktyki – okazały się anachroniczne w stosunku do nowej rzeczywistości pedagogicznej. Tradycyjna pedagogika i profilaktyka nie były przygotowane do artykułowania warunków pracy pedagogicznej w ujęciu wyjątkowych zagrożeń zdrowotnych, obostrzeń pandemicznych oraz konieczności profilaktyki zdrowotnej (między innymi w przedmiocie zasadności szczepień). Bezspornie dziedziną poznania pedagogicznego wyjątkowo stały się sprawy bezpieczeństwa szkolnego i innych podmiotów pedagogiki oraz działania wspierające to bezpieczeństwo (propagowanie wiedzy zdrowotnej, mądrości pedagogicznej, edukacji dla mądrości).

Wobec dotychczasowych doświadczeń pandemicznych potrzebna jest refleksja pedagogiczna, której przedmiot stanowi odniesienie się do zagadnień sensu i nauki życia, uniwersalnych wartości i priorytetów życiowych w warunkach rozwoju nowych technologii informacyjnych i sztucznej inteligencji.

Zauważmy, że w kształtowaniu się społeczeństwa informacyjnego (wiedzy wirtualnej) nastąpiła symboliczna zmiana w pojmowaniu pedagogiki, a co za tym idzie – sposobu wytwarzania i przekazywania wartości pedagogicznych jako zbioru norm życia społecznego. Wpłynęło to niewątpliwie na odchodzenie od skostniałych i tradycyjnych form „dziedziczenia wzorców” funkcjonowania edukacji i dydaktyki, bezpieczeństwa szkolnego i akademickiego oraz modelu działań profilaktycznych na rzecz bezpieczeństwa. Jak zatem w zastanej rzeczywistości mają odnaleźć się pedagodzy wychowani przed rewolucją informacyjną? Trop, który prowadzi do odpowiedzi na zadane pytanie, wciąż się mnoży, a ich dynamika odpowiada tempu nieustannego rozwoju technologicznego. Pomimo to obserwujemy, że pedagogika nie nadążyła z przystosowaniem się do nowych kompetencji oraz stale ewoluujących narzędzi i technik edukacyjno-dydaktycznych.

W niniejszym opracowaniu autorka stara się więc zdefiniować istotę, sens, cele i charakter działań wychowawczych pedagogiki stosowanej w takiej rzeczywistości na podstawie metod analizy i syntezy, a także z doświadczenia oraz własnej praktyki pedagogicznej (szkolnej i akademickiej). Podjęcie tego wyzwania ujawnia złożoność zagadnienia, dlatego niewątpliwie konieczna jest dalsza analiza poruszanych problemów idąca w kierunku większej szczegółowości i otwierająca drogę głębszej eksploracji.

W treści tej monografii autorka na podstawie opinii, ocen i rekomendacji zawartych we fragmentach autorskich artykułów, opublikowanych w Polsce i za granicą w latach 2016–2018 oraz 2020–2021, postanowiła w ramach zbioru kategorii pedagogicznych, to jest bezpieczeństwa szkolnego, pedagogiki wirtualnej

oraz profilaktyki wirtualnej, przeanalizować ewolucję tych kategorii oraz niezbędne zmiany w przyszłości pedagogiki o charakterze doktrynalnym, a także możliwe do uchwycenia mankamenty bieżącej praktyki pedagogicznej.

Monografia składa się z trzech rozdziałów. Rozdział pierwszy dotyczy współczesnego problemu bezpieczeństwa, drugi opisuje pedagogikę wirtualną jako wyzwanie XXI wieku, trzeci poświęcony jest wirtualności we współczesnej profilaktyce pedagogicznej.

Opracowanie jest skierowane ku refleksji pedagogicznej do studentów kierunków pedagogicznych oraz do pedagogów szkolnictwa powszechnego i akademickiego.

dr Jolanta Skubisz